

STORTINGET

Representantforslag 123 S

(2023–2024)

fra stortingsrepresentantene Ingvild Wettrhus Thorsvik, Guri Melby, Abid Raja og Grunde Almeland

Dokument 8:123 S (2023–2024)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Wettrhus Thorsvik, Guri Melby, Abid Raja og Grunde Almeland om å evaluere og styrke voldserstatningsordningen

Til Stortinget

Bakgrunn

Det er et samfunnsansvar å hjelpe den som blir rammet av et overgrep eller en voldsforbrytelse. I en rapport fra Oxford Research fra 2019, som hadde som formål å analysere bruker- og samfunnseffekter av voldsoffererstatning, er det et overordnet funn at det betyr mye å motta voldsoffererstatning. Særlig er det viktig for dem som har opplevd å få anmeldelsen henlagt. Det fremgår videre i rapporten at det viktigste med voldsoffererstatningen ikke var beløpets størrelse, men betydningen av å bli trodd og anerkjent som offer.

I 2022 vedtok Stortinget ny lov om erstatning fra staten til voldsutsatte. Loven trådte i kraft 1. januar 2023. Venstre ønsket primært å sende loven tilbake til regjeringen, da partiet var bekymret for at lovendingene ville svekke voldsutsatte sine rettigheter vesentlig, noe som fremgikk tydelig av partiets merknader i Innst. 310 L (2021–2022). Svært mange høringsinstanser delte denne bekymringen og advarte sterkt mot lovendingene. Venstre foreslo subsidiært blant annet at loven skulle evalueres to år etter ikrafttredelse for å undersøke konsekvensene av lovendingen.

Den 8. mars la Voldtektsutvalget frem NOU 2024:4 Voldtekt – et uløst samfunnsproblem. I den slår utvalget

fast at endringene som kom med den nye voldserstatningsloven har innskrenket voldtektsutsattes rettigheter. De konkluderer videre:

«Innføringen av frister, partstatus til utøver og svekkelse av retten til bistandsadvokat innebærer til sammen at voldtektsutsatte er langt dårligere stilt enn tidligere, når det gjelder muligheten til å søke erstatning fra staten.»

Utvalget trekker frem flere områder hvor loven har svekket rettighetene for voldtektsutsatte, og kommer med flere anbefalinger. De mener blant annet at fristene for å søke om erstatning er for korte. Tidligere fulgte foreldelsesfristen i loven de alminnelige strafferettslige foreldelsesreglene. Forslagsstillerne deler utvalgets syn i deres anbefaling om at fristene for å søke erstatning fra staten bør være minst like lange som de alminnelige foreldelsesreglene, og at det ikke foreligger gode grunner til at fristene skal være kortere overfor staten. Dertil kommer det at voldtektsutsatte ofte bruker tid på å anmelde saken, og at mange befinner seg i krevende situasjoner hvor det kan være vanskelig å overholde knappe tidsfrister.

Utvalget anbefaler også at voldtektsutsatte gis rett til gratis bistandsadvokat ved søknad om voldserstatning. De skriver:

«Selv om myndighetene anser prosessen for å søke om voldserstatning som enkel, vil den ikke nødvendigvis oppleves slik av utsatte. Å få bistand fra en advokat kan være avgjørende for at vedkommende velger å søke og klarer å fylle ut søknaden på en god måte.»

Utvalget anbefaler videre at den påståtte skadevolder ikke gis partsrettigheter i saker som behandles av Kontoret for voldsoffererstatning. Påstått skadevolder vil alltid være part i saker som går for domstolen. Etter

voldsoffererstatningsloven, som gjaldt frem til 2023, var ikke påstått skadevolder part i saker som kun behandles av Kontoret for voldsoffererstatning fordi de eksempelvis er henlagt av politiet. Etter den nye voldserstatningsloven er imidlertid påstått skadevolder part også i disse sakene. Utvalget understreker at slik de ser det, er det ikke et menneskerettslig krav at den påståtte skadevolder skal være part i saken. Dette fordi partstatus i utgangspunktet ble innført under forutsetning av at staten skulle kreve regress i disse sakene. Da adgangen til å kreve regress ble endret under behandlingen i Stortinget, burde også partstatusen vært fjernet. I slike tilfeller er erstatningskravet en sak mellom den utsatte og staten, ikke mellom den utsatte og den påståtte skadevolderen.

2. november 2023 publiserte NRK artikkelen «Tror ikke politikerne forstår hva de har vedtatt», som omhandler konsekvenser av den nye voldserstatningsloven, som trådte i kraft 1. januar 2023.

Blant lovendringene er at den påståtte skadevolderen skal være part i saken. Dette innebærer at den påståtte skadevolderen som hovedregel skal få innsyn i det voldsutsatte sender inn når de søker erstatning fra saken. Det kan for eksempel være helsejournaler, sakkyn-digrapporter, psykologsamtaler og annet som dokumenterer hvorfor den voldsutsatte bør ha rett til erstatning.

Om og hvor mye innsyn voldsutøveren får, vurderes fra sak til sak og etter hvilken type erstatning det blir søkt om. Når voldsutsatte søker om erstatning, vet de med andre ord ikke hvilke dokumenter voldsutøver får tilgang til. I NRK-artikkelen kan man lese om en kvinne hvis tidligere samboer ble dømt for grov mishandling i nære relasjoner. Mishandlingen av kvinnen foregikk i over ti år. Kvinnen rakk å søke om voldserstatning før lovendringene trådte i kraft 1. januar 2023. Kvinnen uttaler til NRK at det var uaktuelt for henne å risikere at

voldsutøver fikk lese hennes helsejournaler og hvilke kroppslige og psykiske plager hun fikk på grunn av ham. Hun ga derfor beskjed til advokaten sin at dersom lovendringene ville komme til å gjelde hennes sak, og hun dermed kunne risikere at han kunne få innsyn i helsejournalene, skulle søknaden trekkes med en gang. Kvinnen uttaler at hun tror det kommer til å bli færre søknader etter lovendringene.

Flere bistandsadvokater uttaler til NRK at de har blitt kontaktet av volds ofre som ønsker å søke om voldserstatning, men at mange av dem trekker seg når bistandsadvokatene forteller at voldsutøveren blir part i saken. Også bistandsadvokatene uttaler til NRK at de tror den nye loven vil føre til en kraftig nedgang i søknader om erstatning.

Regjeringen melder i Opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024–2028), Prop. 36 S (2023–2024), at de tar sikte på å evaluere den nye voldserstatningsloven innen fem år. Forslagsstillerne mener, med bakgrunn i det ovennevnte, at dette er altfor lenge å vente når man ser hvilke uheldige konsekvenser den nye voldserstatningsloven har for mennesker som er utsatt for vold og overgrep.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen evaluere ny voldserstatningslov to år etter ikrafttredelse.
2. Stortinget ber regjeringen, med bakgrunn i evalueringen av ny voldserstatningslov, om å komme tilbake til Stortinget med lovforslag for å styrke voldserstatningsordningen.

21. mars 2024

Ingvild Wetrhus Thorsvik

Abid Raja

Guri Melby

Grunde Almeland